

GUSTAV MEYRINK

BATI PENCERESİNİN MELEĞİ

Çeviri: İSMAIL CANDAN

GUSTAV MEYRINK

BATI
PENCERESİNİN
MELEĞİ

Der Engel vom westlichen Fenster, Gustav Meyrink

© 2015, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Aralık 2015, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Şebnem Sunar, Ömürnaz Kurt

Düzeltili: Mert Tokur, Aylin Samancı

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39, Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 26699

ISBN 978-975-07-1813-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750718137

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

GUSTAV MEYRINK

BATI
PENCERESİNİN
MELEĞİ

ROMAN

Almanca aslından çeviren

İsmail Candan

♥can

GUSTAV MEYRINK, Gustav Meyrink, 1868'de Viyana'da doğdu. Asıl adı Gustav Meyer'dir. Mistik Yahudi halk efsanelerine dayanan başyapıtı *Golem* 1915'te yayımlandı ve yayımlanır yayımlanmaz fantastik-ezoterik edebiyatın klasikleri arasına girdi. Bunu *Kardinal Napellus* gibi öyküleriyle romanlar ve denemeler izledi. Meyrink, Münih, Viyana ve Prag sanat çevrelerinde bulundu; bu kültür merkezlerinden özellikle de Prag, yazarın yazınsal çalışmasında kendine sık sık yer buldu. Meyrink gizli derneklere, cemiyetlere ve tarikatlara üye oldu; büyü, okültizm, simya, yoga ve mistik felsefe üzerine çalışmalar yaptı. Son romanı *Batı Penceresinin Meleği*'ni 1927'de yayımladı. Aynı yıl Protestanlıktan Budizmin iki büyük mezhebinden biri olan Mahayanaya geçtiğini açıkladı. Gustav Meyrink 1932'de Bavyera'nın Starnberg kentinde öldü.

İSMAİL CANDAN, 1982 yılında Erzincan'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de tamamladıktan sonra, İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan mezun oldu. Halen Sakarya Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışıyor.

Tuhaf bir his: Bir ölünün incecik bir iple sıkı sıkıya sarmalanıp mühürlenmiş şahsi eşyalarını ellerinin arasında tutmak! Örümcek ağı gibi zarif, incecik, görünmez bir iplik ondan çıkıp karanlık bir krallığa uzanıyor sanki.

Birçok yerinden sıkıca düğümlenmiş sicimin izlediği yol, sicimin altındaki mavi renkli paket kâğıdının özenle kıvrılmış kat yerleri: Ölümün yaklaştığını hisseden bir insanın hedefe yönelik düşünce ve eylemlerine işaret ediyorlar sessizce. Şimdi çoktan yitip gitmiş hatıraların tıktıştırıldığı mektuplar, notlar; vaktiyle önem taşımış, halihazırdaysa kıymeti kalmamış şeylerle doldurulmuş kutular; tüm bunlar, yaşayanların krallığında kaybolup nihayet bu yabancı ellere ulaştığında, geçmişinden ve kendisine yabancı sayılabilecek kadar uzak bir insanın varlığından haberdar olacak gelecekteki bir vârisi –yani beni– düşünerek toplanmış, düzenlenmiş, paketlenmişler belki de.

Bunları mühürleyen gösterişli kırmızı mühürler, kuzenim John Roger'a ait ve annemle ailesinin asalet arma-sını taşıyor. Dayımın bu oğlu, kuzinlerim ve teyzelerim tarafından uzun zamandır “soyunun sonuncusu” olarak anılırdı ve bana her halükârda yabancı olan isminin ardından gelen bu kelimeler ince, pörsümüş dudaklar tara-

findan tuhaf ve biraz da gülünç bir gururla ne zaman dillendirilse, kulaklarımda resmî bir unvan gibi çınlardı.

Bu soyağacının –heraldik¹ imge, işleyip duran zihnimde yayılmaya böyle devam ediyor– eğri büğrü dalları garip bir şekilde ırak ülkelere değin uzanmaktaydı. İskoçya’da kök salmış ve İngiltere’nin her yerine yayılmıştı; Galler’in en eski ailelerinden biriyle bir kan bağı olsa gerek. Güçlü filizler İsveç’te, Amerika’da son olarak da Steiermark ile Almanya topraklarında tutunmuştu. Dallar her yerde yavaş yavaş kuruyup gitmiş, Büyük Britanya’daki kök tam anlamıyla kurumuştu. Burada, Güney Avusturya’da ise besi suyunda son bir budak filizlenmişti: kuzenim John Roger. İşte bu son budağı da – İngiltere yok etmişti!

Anne tarafından büyükbabam “lord hazretleri”, atalarının geleneğine ve isimlerine nasıl da tutunmuştu! Oysa Steiermark’ta altı üstü bir mandıra sahibiydi! – Kuzenim John Roger farklı güzergâhlarda yol almıştı; doğa bilimleri okumuş, tıp doktoru olarak modern psikopatolojiye merak sarmış, uzak diyarlara seyahatler yapmış, büyük bir sabırla Viyana ve Zürih’te, Halep ve Madras’ta, İskenderiye ve Torino’da yetkin insanların, kir pas içinde gezinen Doğulu bilgelerin ya da kolalı çizgili gömlekleriyle ışıldayan Batılı manevi yaşam uzmanlarının yanında kendini yetiştirmişti.

Savaşın patlak vermesinden birkaç yıl önce İngiltere’ye göç etmişti. Orada eskilere dayanan soyumuzun akıbeti ve kökeni üzerine araştırmalar yapmış olsa gerek. Benim bilmediğim nedenlerle, onun hep derin, tuhaf bir gizemin peşinden gittiği söylenirdi. Savaş onu orada gafil avlamıştı. Avusturyalı bir yedek subay olarak enterne

1. Mühür bilimi, arma bilimi. Eski devirlerden günümüze arma, bayrak, mühür, özel işaret ve unvanları inceler. (Y.N.)

edilmişti. Beş yıl sonra esir kamplarından bitik bir adam olarak çıkmış, Manş Denizi'ni bir daha geçememiş, Londra'da bir yerlerde ölmüş, ardından aile üyeleri arasında dağılıp gitmiş birkaç pılı pırtı dışında hiçbir şey bırakmamıştı.

Bana kalansa, birkaç hatırayla birlikte bugün gelen paket; üst taraftaki adres kısmında benim adım yazılı.

Soyağacı kurudu, aile arması paramparça oldu!

Bu da benim naçizane düşüncelerimden biri sadece; nihayetinde hiçbir armacı, mezarın üzerine çıkıp da bu karanlık eylemi resmen gerçekleştirmiş değildi.

Aile arması paramparça oldu! Kırmızı mühürleri kırarken, kendi kendime sessizce böyle diyip duruyordum. Bundan böyle hiç kimse bu mührü kullanmayacak artık.

İşte sağlam, görkemli bir aile armasını parçalıyorum. Parçalıyor muyum? Tuhaf; bir yalanı kayıt altına aldığım duygusuna mı kapıldım yoksa birden?

Peki tamam, aile armasını kırıyorum ama kim bilir, belki de onu uzun ve derin uykusundan uyandırıyorumdur! Üç çeyreğe bölünmüş ve bir ayak üzerinde çatallanmış armanın sağ tarafındaki mavi kısımda –atalarımızın Worcester'daki Gladhill'in mülkiyeti dolayısıyla– küçük bir tümseğe diklemesine iliştirilmiş gümüş bir kılıç vardı. Solda, gümüş kısımda da –Middlesex'teki Mortlake dolayısıyla– kökleri arasından gümüşü bir pınarın gürüldeyerek aktığı, yeşermekte olan bir ağaç bulunuyordu. Armanın ayağının üzerindeki kenar köşeliğindeyse, erken Hıristiyan döneme ait bir lambayı andıran, yanan bir ışık bulunmaktaydı. Arma uzmanlarının öteden beri hayretle baktıkları, alışılmamış bir amblem.

Çok güzel yapılmış olan bu son mührü kırmakta tereddüt ediyorum; onu seyretmek bir zevk! – Fakat bu da ne? Armanın ayağının üzerindeki, yanan lamba değil bu! Bu bir kristal! Etrafı görkemli şualarla çevrili bayağı bir

dodekahedron¹ mu bu? Soluk bir kandilden ziyade ışı-
lıl bir yakut! İşte içimi yeniden garip bir his kaplıyor:
Sanki, sanki içimde yüzyıllardır uyuyan bir hatıra yukarı-
ya, bilincime doğru çıkmak için savaşıyor.

Ama bu yakutun armada işi ne? – Peki şuna bakın:
Küçük bir imza mı acaba? Elime bir büyüteç alıp okuyoy-
rum: “*Lapis sacer sanctificatus et praecipuus manifesta-*
tionis.”²

Eski, genelde benim için öylesine tanıdık olan arma-
daki bu anlaşılmaz yeniliğe başımı sallayarak bakıyorum.
Bu benim daha önce kesinlikle hiç görmediğim bir mü-
hür kalıbı! – Ya kuzenim John Roger bizimkinden farklı
olarak ikinci bir mühre sahipti ya da –evet, kesinlikle
öyle olmalı: keskin hatlarıyla modern bir kalıp olduğu
her halinden belli– John Roger Londra’da kendisi için
ikinci bir mühür kalıbı daha yaptırmıştı. Ama neden?

Gaz lambası! Durum birdenbire gözüme neredeyse
gülünç denecek kadar anlaşılır görünüyor: Gaz lambası
Geç Barok dönem sahteciliğinden başka bir şey değildi!
Armayı taşıyan hep o parlak kuvars olmuştu! – Ama
üzerindeki bu yazı ne ifade ediyordu? – Kuvarsın bana
bu kadar –neredeyse içten gelen bir hisle– tanıdık gel-
mesi çok tuhaf. Kuvars! En tepelerde bir yerlerde ışılda-
yan yakutla ilgili bir masal bilirdim ama unutmuşum.

Tereddüt içinde son mührü de kırıp paketin düğüm-
lenmiş ipini çözdüm. Karşılaştığım şey, çok eski mektup-
lar, dosyalar, belgeler, seçme parçalar, üzerinde Kızılhaç’a
özgü şifreli yazıların bulunduğu sararmış parşömenler,
günlükler, hermetik pentagram resimleri, eski bakır gra-
vürlerin kazındığı, yer yer çürümüş domuz derisinden

1. Düzgün on iki adet yüzü olan üç boyutlu şekil. (Ç.N.)

2. (Lat.) Taş kutsaldır ve kutsallığın asıl tezahürüdür. (Y.N.)

birkaç muşamba, demet haline getirilmiş çeşit çeşit defterler oldu; sonra içleri eksantrik eski eşyalar, madenî paralar, tıpkı kutsal emanet gibi gümüş ve altın levhalarla çerçevelenmiş odun dokuları, kemik parçacıklarıyla dolu fildişinden küçük sandıklar, ayrıca parlak, kristalimsi keskinlikte fasetler halinde kesilmiş, Devonshire'ın en iyi antrasit örnekleri ve daha bunlar gibi çeşit çeşit bir yığın şey. En üstte ise John Roger'ın dik elyazısıyla doldurulmuş bir kâğıt parçası:

Oku ya da okuma! Yak ya da sakla! Küller küllere,
tozlar tozlara. Biz, Hywel Dda'nın soyu, Galler'in
prensleri bundan böyle yokuz. – Mascee.

Bu cümleler bana mı yazılmış, diye soruyorum kendime. Kesinlikle öyle olmalı! Anlamalarını kavrayamıyorum ama bu durum, beni onlarla ilgili derin düşüncelere dalmaya da zorlamıyor; tıpkı bir çocuğun vereceği karşılık gibi: Niçin bilecekmişim ki! Nasılsa her şeyi daha sonra kendiliğinden öğreneceğim! Fakat *mascee* kelimesi ne anlama geliyor acaba? Beni meraklandıran asıl şey bu; *mascee*. Sözlüğe bakıyorum. Sözlükte *mascee* = “bir Anglo-Çin deyişi” karşılığını buluyorum, anlamı aşağı yukarı: “Ne ehemmiyeti var!” Rusçadaki *niçevo* sözcüğüne bire bir karşılık geliyor.

Dün, kuzenim John Roger'ın akabeti, bütün umutların ve eşyanın faniliği üzerine daldığım uzun düşüncelerin ardından, mirasla ilgili tam incelemeleri ilerleyen günlere bırakmak üzere masadan kalktığımda, saat gece-nin geç vakitlerini gösteriyordu. Yatağa girdim ve hemen ardından uykuya daldım. Armanın üzerindeki kuvarsla ilgili düşüncelerim besbelli beni uykumda da takip etmişti; ne olursa olsun, o geceye değin hiç böylesine tuhaf bir rüya gördüğümü hatırlamıyorum.

Yakut, karanlığın içinde, üzerimde bir yerlerde süzül-
mekteydi. Yakutun saçtığı solgun ışık huzmesi alnıma vu-
ruyor ve ben, başımla taş arasında kayda değer bir bağ
oluştüğünü açıkça hissediyordum. İçine düştüğüm korku
nedeniyle bu bağdan kurtulmaya çabılıyor ve bunun için
başımı bir o yana bir bu yana çevirip duruyordum; ama
ışktan kurtulmam mümkün olmadı. Işıktan kaçmak için
başımı tekrar tekrar çevirirken, şaşırtıcı bir şey fark ettim:
Ben yüzümü yastığa gömsem de, yakuttan yayılan ışık al-
nımı aydınlatmaya devam ediyordu. Nitekim başımın
arka kısmının, yeni bir yüzün plastik yapısını nasıl da he-
men benimsediğini açık bir şekilde hissettim: Kafamın
üst kısmından başlayarak aşağıya doğru ikinci bir yüz or-
taya çıkmıştı. – Ancak bu beni korkutmuyor, sadece ra-
hatsız ediyordu; çünkü artık ne yaparsam yapayım ışık
huzmesinden kurtulamayacağımın farkına varmıştım.

Janus başlı, dedim kendi kendime, ne ki rüyada, bu-
nun yalnızca Latince derslerinden kalma bir okul anısı
olduğunun farkındaydım ve bu idrakle de yetinmek iste-
miyordum; fakat bana rahat vermiyordu. Janus mu? –
Saçma olamaz: Janus! Fakat ya öyleyse? Rüyadaki bilin-
cim can sıkıcı bir inatla şu, “ya öyleyse?” sorusuna takılıp
kalmıştı. Bu arada “kim olduğum” bir türlü aklıma gel-
miyordu. – Onun yerine başka bir şey oldu: Yakut yukarı-
dan, başımın üzerinden yavaşça aşağıya doğru süzül-
meye başlamış, gitgide kafamın üst kısmına doğru yakla-
şıyordu. O an, bunun bana kelimelerle asla ifade edeme-
yeceğim kadar uzak ve bir o kadar da yabancı bir durum
olduğu hissine kapıldım. Uzak yıldızlardan kopup gelen
bir şey bana ancak bu kadar yabancı olabilirdi.

Şimdi ne zaman bu rüyayı hatırlasam, aklımın ne-
den her defasında İsa'nın Çileci Yahya tarafından vaftiz
edilişi sırasında gökten inen güvercine kaydığına anlam
veremiyorum. – Yakut ne kadar yakınlaşırsa, ışık da kafa-

ma, yani Janus'un iki başının birleştiği yere o denli dik düşüyordu. Gitgide orada buz gibi bir yanma hissediyordum. Tatsız bile denemeyecek bu duyguyla uyandım.

O gecenin sabahı, gördüğüm rüya üzerine daldığım düşüncelerle geçip gitti.

Çocukluğumun erken dönemlerinden kalma yarım bir hatıra tereddüt içinde, güçlkle çözülmeye başladı: Bir yakut ve bir yüzün veya ismi "Janus" olmayan bir siluetin geçtiği bir konuşma, bir öykü, bir kitapta okuduğum ya da tamamen uydurma bir şeye –ya da her neyse işte ona– dair bir anı. – Zihnimde belli belirsiz bir görüntü yavaşça su yüzüne çıkmaya başladı:

Daha büyükbabamın, o seçkin lordun –ki altı üstü Steiermark'lı bir çiftlik sahibiydi– kucağında oturduğum zamanlarda, onun dizleri üzerinde ata bindiğimi hayal eder, o da bana kısık sesle türlü öyküler anlatırdı.

Hatırımda ne kadar masal varsa, tamamını, kendisi de neredeyse masal kaçkını bir adam olan büyükbabamın dizleri üzerinde öğrenmişimdir. Nitekim büyükbabam bir keresinde bana bir rüyadan bahsetmişti. "Rüyalar," demişti, "lordluklardan ve miras yoluyla elde edilen gerçek topraklardan çok daha büyük mülkiyetlerdir, çocuğum. Bunu aklında tut. Günün birinde yasal mirasçım sen olacaksan, sana belki de rüyamızı miras bırakırım: Hywel Dda'nın rüyasını." – Ardından da gizemli ve boğuk bir sesle bana, ölümlülerin, ölümü yenmiş birinin desteği olmaksızın asla ve asla gidemeyeceği bir ülkede bulunan bir yakuttan ve altın bir taçtan ve kuvarstan ve her ikisini de iki başında taşıyan, iki başlı bir... iki başlı bir... şeyden bahsetmişti. Bütün bunları öylesine kısık bir sesle anlatmıştı ki, gören onun odanın içindeki hava tarafından dinlenilmekten korktuğunu sanırdı, bu sırada üzerinde oturduğum dizlerini tıpkı dörtnala giden bir atın tepesinde duran binici gibi bir aşağı bir yukarı hareket ettirerek ku-

lağımına daha da yaklaşmıştı. – Hatırladığım kadarıyla, şu iki başlı hayalî yaratığı, sanki atalarımızdan birinden ya da onlara ait bir ruhtan söz ediyormuş gibi anlatmıştı. Ama buradan itibaren hafızam beni yarı yolda bırakıyor; her şey yarı karanlık yarı aydınlık bir sisin içinde sarmalanmış duruyor.

Her ne olursa olsun, hiç böyle bir rüya görmemişim – bu geceye değin. Hywel Dda'nın rüyası olabilir miydi bu?

Kafa patlatıp durmanın anlamı yok. Zaten Werren Sokağı'nda yaşlı bir antikacı olan dostum Sergey Lipotin'in ziyareti de düşüncelerimi yarıda kesmişti.

Lipotin –kentte ona “Niçevo” lakabını takmışlardı– vaktiyle majesteleri çarın saray antikacısıymış; acınası yazgısına rağmen, hâlâ mühim ve çok saygıdeğer bir beyefendidir. Bir zamanların milyoneri, dünyaca ünlü Asya sanatı eksperî, şimdilerin yaşlı, çaresizce ölümü bekleyen, ucuza mal ettiği muhtelif Çin malı eşyayı satan zavallı tüccar bozuntusu; fakat iliklerine kadar hâlâ çar yanlısı. Olağanüstü birkaç nadir parçamı, onun hiç ıskalamayan yargısına borçluyumdur. Ve –ne tuhaftır ki– ulaşılması bana zor görünen bir objeye ne zaman özel bir özlem ve arzu duysam, kısa süre sonra Lipotin elinde benzer bir şeyle çıkagelir.

Elimde kayda değer bir şey bulunmadığından, bugün ona kuzenimin Londra'dan gelen gönderisini gösterdim. Eski baskılardan bazılarını övdü ve *rarissima*¹ olarak nitelendirdi. Ayrıca çerçevenilmiş, madalyon tarzı birkaç parça obje de ilgisini çekmişti: Bunlar kaliteli el yapımı diyerek geçiştirilemeyecek, Alman Rönesans'ından kalma ustalıklı işlerdi. En nihayet John Roger'ın armasını dik-

1. (İt.) Çok ender bulunan; olağanüstü. (Ç.N.)

katle inceledi, hayretler içinde kalarak düşüncelere daldı. Onu böylesine etkileyen şeyin ne olduğunu sordum. Omuzlarını silketti, bir sigara yaktı ve tek kelime etmedi.

Sonrasında önemsiz şeylerden bahsettik. Gitmeden hemen önce bana dönüp şöyle dedi: “Biliyor musunuz, azizim, dostumuz Mikail Arangeloviç Stroganoff, kalan son paket sigarasını içecek kadar bile yaşayamayacak. Böylesi daha iyi. Rehin vereceği başka neyi kalmıştı ki zaten? Olsun. Hepimizin sonu bu. Biz Ruslar güneş gibi doğuda doğar, sonra da batıda batarız. Hoşça kalın.”

Lipotin gitti. Düşünmeye başladım. Kafe ahbabım yaşlı Baron Mikail Stroganoff, artık ölülerin Yeşil Krallığı’na, Persephone’nin Yeşil Ülkesi’ne göçmeye hazırды demek. Onunla tanıştığımдан bu yana sadece çay ve sigarayla yaşar. Rusya’dan buraya kaçarken, üzerinde taşıdıkları dışında hiçbir şeyi yokmuş; bunlar arasında yarım düzine kadar pırlanta yüzük ve yine bir o kadar da ağır, altın cep saati varmış: Bolşevik zırhlılarını yararken cebine sığdırabildiği şeylerdi bunlar. Bu mücevherler sayesinde yaşamını tasasızca ve büyük, saygın bir beyefendi edasıyla sürdürmüştü. Yalnızca Doğu’dan getirttiği –kim bilir hangi araçlar kanalıyla– en pahalı sigaraları içerdi. “Topraktan gelen şeyleri dumanla havaya savurmak, belki de Tanrı’ya yapabileceğimiz en büyük iyiliktir,” derdi sık sık. Ama aynı zamanda yavaş yavaş açlıktan ölmekteydi de; Lipotin’in küçük dükkânında da oturmazdı, böylece şehrin kenar mahallelerinde bir yerlerde bulunan çatı katı dairesinde soğuktan titreye titreye yaşamına devam etti.

Demek vaktiyle Tahran’da imparatorluk elçisi olan Baron Stroganoff ölüm döşegindeydi. “Olsun. Böylesi daha iyi,” demişti Lipotin. Muhayyel bir yere doğru dalgın dalgın iç geçirip kendimi John Roger’ın elyazmalarına ve kitaplarına verdim.

KLASİKLER

Baron Müller kendisine miras kalan günlükleri karıştırırken, Kraliçe I. Elizabeth'in büyücüsü John Dee'nin hayat hikâyesiyle karşı karşıya olduğunu anlar. Baronun yazgısı, Dee'nin yarım bıraktığı işlerle ilintilidir ve baron hem kendisinin hem de Dr. Dee'nin yazgısını tamamlamak için zaman ve mekânda farklı izler sürmeye başlar, böylece büyük simyacının ölümsüzlüğü bulunduğu dünyaya dalar. Dee'nin hayattaki son akrabası Baron Müller, şimdi geçmişin hatalarını düzeltmek, pürüzlerini gidermek durumundadır.

Batu Penceresinin Meleği büyü ve simyayla dolu bir öykü, okült bir metin. Gustav Meyrink'in bu son romanı, çoktan tükenmiş gibi görünse de yaşamaya devam eden hayatlarla, bugünün görüngülerinde yüzeye çıkan geçmişin yansımalarıyla ilgili. *Batu Penceresinin Meleği*, başka yaşamların ve başka dünyaların birbiriyle bağıntılı olarak yan yana varlık gösterdiği çok katmanlı bir evren.

